

Лиськова Л.М.

*доцент, кандидат економічних наук,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ

Україна, як молода незалежна держава все ще продовжує реформування усіх соціально-економічних сфер. Держава поступово розвиває економіку, зміцнює засади громадянського суспільства, будує нову ефективну інституційну систему. Важливі зміни відбуваються і в системі освіти. Як і у всьому сучасному світі, значення освіти як найважливішого чинника формування нової якості економіки і суспільного життя підвищується разом із зростанням впливу людського капіталу. В надзвичайно складних умовах, зумовлених економічною та політичною кризою значно підвищується важливість інновацій, що обумовлює актуальність дослідження інновацій в галузі освіти.

Одним із вагомих кроків в реформуванні системи освіти в напрямку зближення з європейськими стандартами є прийняття нового Закону України «Про освіту», в якому окреслено нагальні вимоги до навчальних закладів, а також виділено пріоритетні завдання для вирішення, серед яких доцільно виділити стимулювання та розвиток інноваційних процесів. Слово «інновація» має багатомірне значення, оскільки складається з двох форм: власне ідеї та процесу її практичної реалізації. На думку О. Дубасюк, інновації в освіті пов'язані із загальними процесами у суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією знань і форм соціального буття. Відтак, характерною ознакою сучасної педагогіки постає інноваційність – здатність до оновлення, відкритість новому [2].

Інновації в освіті є закономірним явищем, динамічним за характером і розвивальним за результатами, оскільки їх запровадження дозволяє вирішити суперечності між традиційною і загальноприйнятою системою та потребами в якісно новій освіті адаптованій до глобалізаційних та інтеграційних процесів. Вітчизняні науковці зазначають, що сутнісною ознакою інновації є її здатність впливати на загальний рівень професійної діяльності педагога, розширювати інноваційне поле освітнього середовища у навчальному закладі, регіоні. Як системне утворення інновація характеризується інтегральними якостями: інноваційний процес, інноваційна діяльність, інноваційний потенціал, інноваційне середовище. Джерелом інновації є цілеспрямований пошук ідей з метою розв'язання суперечностей, її освоєння відбувається шляхом апробації в формі педагогічного експерименту або пілотного впровадження [1].

Таким чином, інновації в освіті – це процес створення, запровадження та поширення в освіті нових ідей, засобів, технологій, у результаті яких підвищуються показники ефективності структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи освіти на якісно новий рівень.

Досліджуючи інновації в освіті доцільно визначити їх основні типи. На наш погляд, найбільш обґрунтованою є класифікація А. Хуторського. Науковець пропонує наступну класифікацію типів освітніх інновацій [5]:

1. У структурних елементах освітніх систем: нововведення в цілепокладанні, в завданнях, в змісті освіти й виховання, у формах, у методах, у прийомах, у технологіях навчання, в засобах навчання й освіти, в системі діагностики, в контролі, в оцінці результатів та ін.

2. В особистісному становленні суб'єктів освіти: в галузі розвитку певних здібностей учнів і педагогів, у сфері розвитку їх знань, умінь, навичок, способів діяльності, компетентності та ін.

3. У галузі педагогічного застосування: в навчальному процесі, в навчальному курсі, в освітній галузі, на рівні системи навчання, на рівні системи освіти, в управлінні освітою.

4. У типах взаємодії учасників педагогічного процесу: у колективному навчанні, у груповому навчанні, у тьюторстві, у репетиторстві, у сімейному навчанні та ін.

5. У функціональних можливостях: нововведення-умови (що забезпечують оновлення освітнього середовища, соціокультурних умов тощо), нововведення-продукти (педагогічні засоби, проекти, технології тощо), управлінські нововведення (нові рішення у структурі освітніх систем і управлінських процедурах, що забезпечують їх функціонування).

6. У засобах здійснення: планові, систематичні, періодичні, стихійні, спонтанні, випадкові.

7. У масштабі поширення: в діяльності одного педагога, методичного об'єднання педагогів, у школі, у групі шкіл, у регіоні, на федеральному рівні, на міжнародному рівні тощо

8. За соціально-педагогічною вагою: в освітніх установах певного типу, для конкретних професійно-типологічних груп педагогів.

9. За обсягом новаторських заходів: локальні, масові, глобальні тощо.

10. За ступенем передбачуваних перетворень: коригувальні, модифікуючі, модернізуючі, радикальні, революційні.

Інноваційний розвиток освіти повинен відбуватися системно, тобто в усіх елементах системи освіти. Інноваційний розвиток освіти спирається на спеціально розроблені принципи, на підставі яких повинні відбутися зміни, що забезпечують його доступність, якість, безперервність та інвестиційну привабливість освіти. Серед них можна виділити [3; 4]:

- принцип випереджаючого розвитку освіти (що означає мобільну переорієнтацію системи освіти на підготовку людини до життя в швидко змінних умовах інтенсивного розвитку соціальних і економічних процесів і нової якості життя, готової оперативно запропонувати свою участь, відповідаючи на запити суспільства і ринку праці);

- принцип проектування інноваційного розвитку (підходи до інновацій в освіті повинні бути інноваційними для системи освіти; що припускає розробку та реалізацію вже в даний час проектів, направлених в майбутнє, на стійкий довготривалий розвиток освіти);

- принцип відвертості освіти і суспільної участі (досягнення суспільної згоди, на основі якої влада, суспільство, бізнес, громадські організації і професійно-педагогічне співтовариство приймають на себе зобов'язання по сумісному просуванню в Україні інноваційних освітніх процесів; досягнута суспільна згода дозволить збудувати конструктивні взаємовигідні відносини всіх суб'єктів, що забезпечить необхідні зміни в такій складній соціально-економічній сфері життя регіону, як освіта);

- принцип безперервності освіти (безперервна освіта людини протягом всього його життя є чинником мобільності суспільства, його готовності до прогнозованих змін);

- принцип стратегічного інвестування (головною конкурентною якістю людини стають його знання і компетенції, соціальна та професійна мобільність, уміння ініціювати або підтримувати інноваційні технології виробництва та управління, прогресивні процеси соціального розвитку, активно включатися в їх реалізацію);

- принцип інноваційності освітнього середовища (будучи одним з основних суб'єктів освітнього середовища, освітні установи та організації стають активними учасниками багатообразних взаємодій, що неодмінно привносить в їх діяльність нові риси).

При формулюванні інноваційної політики будь якого закладу освіти необхідно дотримуватись вищеперелічених принципів, оскільки це підвищить ефективність впроваджених змін. Інноваційна політика як інструмент управління розвитком будь-якої організації є вирішальним чинником інноваційної діяльності, одним з важливих елементів інноваційного процесу в організаціях. Інноваційна політика кожного вітчизняного навчального закладу повинна формуватись самостійно з урахуванням внутрішніх умов функціонування, бути науково обґрунтованою, помірною в освітніх і виховних технологіях, відповідати стратегії розвитку навчального закладу, підвищувати конкурентоздатність закладу, охоплювати всі види його діяльності.

Отже, освітні інновації – це вперше створені, вдосконалені або застосовані освітні, дидактичні, виховні, управлінські системи, їх компоненти, що суттєво поліпшують результати освітньої діяльності. Пріоритетними освітніми інноваціями у вітчизняних вищих навчальних закладах є: впровадження в навчальний процес модульного навчання та рейтингової системи контролю знань (кредитно-модульна система), система дистанційного навчання, комп'ютеризація бібліотеки з використанням програм електронного каталогу та створення фонду електронних та навчально-методичних матеріалів, електронна система управління діяльністю навчального закладу та навчальним процесом. При впровадженні інновацій в галузі освіти необхідно поєднувати науковий і освітній процеси. Керівництво освітнього закладу, що впроваджує інновації повинно підтримувати провідних науковців, наукових колективів, наукових і науково-педагогічних шкіл, здатних забезпечити випереджаючий рівень освіти і наукових досліджень, розвиток науково-технічної творчості молоді. В умовах інтеграції України в європейський суспільно-економічний простір освітні інновації повинні сприяти інтеграції науки і освіти в міжнародне співтовариство.

Список використаних джерел:

1. Буркова Л.В. Класифікація інновацій в освіті / Л.В. Буркова / Теорія та методика управління освітою. – 2014. – № 4 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : tme.umo.edu.ua/docs/4/10burcie.pdf.
2. Дубасенюк О.А. Інновації в сучасній освіті // Інновації в освіті : інтеграція науки і практики : збірник науково-методичних праць / за заг. ред. О.А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 12–28.
3. Кононець Н. Педагогічні інновації вищої школи : ресурсно-орієнтоване навчання / Н. Кононець // Педагогічні науки. – 2012. – № 54. – С. 76–80.
4. Сірий Є.В. Інноваційний розвиток освіти в Україні : розгортання проблеми та засадницькі орієнтири / Є.В. Сірий : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.socd.univ.kiev.ua/sites/default/files/library/.../aktprob.11.65.pdf.
5. Хуторской А.В. Педагогическая инноватика : методология, теория, практика : научное издание / А.В. Хуторской. – М. : Изд-во УНЦ ДО, 2005. – 222 с.